

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ЕЛІТА УКРАЇНИ: ГЕОЛОГ ГУРОВ ЄВГЕН ПЕТРОВИЧ

Зарубіна Н.Є.* , Пономаренко Л.П.**

**Інститут ядерних досліджень НАН України*

47, проспект Науки, Київ, Україна, 02000

e-mail: zarubina@kinr.kiev.ua

***Національний технічний університет України*

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

м. Київ, пр. Перемоги, 37, Україна, 03056

Видатний український вчений, геолог, доктор геолого-мінералогічних наук Євген Петрович Гуров (1934 – 2022) народився 24 березня 1934 р. у місті Харків у родині відомого конструктора турбін і викладача Харківської

Гуров Є.П.,

Туреччина, 2016 р.

політехніки Гурова Петра Андрійовича та лікаря-ветеринара, кандидата наук Євгенії Іванівни Гурової (Вичегжаніної). Батьки завжди заохочували Євгена та його сестру Олену вчитись, але початок війни 1941 р. зруйнував все життя родини. Мати, Євген, Олена, дідусь Іван і бабуся Тетяна залишились в окупованому Харкові. Мати не могла залишити роботу у Ветеринарному інституті, а батька, як інженера-конструктора, евакуювали разом із заводом на схід СРСР. До визволення Харкова сім'я знаходилась в жахливих умовах. Під час чергового бомбардування міста у будинку було вибито вікна, панував голод. Євген у перший клас не ходив, навчався дома. З другого по десятий клас вчився у харківській середній

чоловічій школі, яку закінчив 1951 р. і в тому ж році вступив на геологічний факультет Харківського державного Університету ім. В.Н. Каразіна. По закінченню університету 1956 р. одержав спеціальність інженер-геолог-розвідник.

Трудову діяльність майбутнього науковця почалася 1956 р. на Далекому Сході у Приморському геологічному управлінні, куди його було направлено після навчання в університеті. Одним із його завдань було проведення геологічного картографування та розвідка нікелевих родовищ. Виконуючи завдання, він проявив себе як науковець-дослідник. З 1961 р. Євген Петрович обіймає посаду молодшого наукового співробітника Далекосхідного геологічного

інституту Сибірського відділення АН СРСР (Владивосток) і до 1964 р. займається дослідженням інтрузій Станового хребта (Якутія). Протягом 1964 – 1975 рр. працює в Інституті мінеральних ресурсів Міністерства геології УРСР, досліджуючи мінеральні утворення Українського щита. Від 1975 р. і до останнього дня свого життя у 2022 р. Євген Петрович працював у Інституті геологічних наук НАН України.

1967 р. Гуров Є.П. захистив кандидатську дисертацію, 1968 р. отримав звання старшого-наукового співробітника, 1989 р. захистив докторську дисертацію та отримав ступінь доктора геолого-мінералогічних наук.

Євген Петрович був членом вченої ради та спеціалізованої Вченої Ради Інституту геологічних наук НАН України, був Соросівським професором, мав державні нагороди. 2010 р. наукові досягнення Гурова Є.П., а саме «серія наукових праць, присвячених проблемі взаємодії Землі з космічною речовиною» були відзначені престижною Премією НАН України імені Павла Аполлоновича Тутковського.

Все своє життя Євген Петрович присвятив служінню геології. Ним опубліковано понад 250 наукових праць. Майже 50 років своєї наукової діяльності Є.П. Гуров досліджував метеоритні ударні кратери, вивчав їх структуру, морфологію, ударні розплави, ударний метаморфізм мінералів.

Гуров Євген Петрович відкрив 7 метеоритних кратерів на території СРСР та України. Всесвітньо відомими результатами його наукової діяльності стали докази метеоритного походження кратеру Ельгигитгин на Чукотці (СРСР), кратеру Мача (СРСР), кратеру Каракуль (Таджикістан), кратеру Каменець на території Українського щита (Україна).

2019 р. Гуров Є.П. опублікував роботу, у якій було обґрунтовано біологічне походження вуглецю у зразках метеоритного кратеру Ельгигитгин (дата утворення кратеру приблизно 4 000 000 років тому). За допомогою електронно-мікроскопічних досліджень, виконаних в Інституті геологічних наук НАН України, було доведено, що джерелом вуглецю у цьому кратері є одно- та багатоклітинні організми (можливо, спори та водорості).

У 2020 р. він продовжив роботу щодо вивчення біологічного походження вуглецю у метеоритних кратерах Землі. Подальші дослідження стосувалися кратеру Садбері (Канада, дата утворення приблизно 1 850 000 000 років тому), другому за віком із відкритих метеоритних кратерів на Землі. Дослідження кратеру Садбері розпочалися ще у 60-х роках ХХ століття. Роботи, виконані Є.П. Гуровим вже у ХХІ столітті, дозволили обґрунтувати походження значного вмісту вуглецю у породах мішені. Ці дослідження українського вченого обґрунтували біологічне походження елемента, хоча вважалось, що біологічні істоти на Землі з'явилися біля одного мільярду років тому.

Дослідження Гурова Є.П. довели, що біота з'явилась на один млрд років раніше (точніше на 850 млн.). Публікація щодо біологічного походження вуглецю з кратера Садбері була надрукована у 2020 р. Для відзначення цієї

Фото1. Обкладинка американського журналу «Meteoritics and Planetary Science», грудень 2020

події (відкриття біоти у породах мішені кратеру Садбері) престижний американський журнал «Meteoritics and Planetary Science» у грудні 2020 р. опублікував одне із отриманих Гуровим Є.П. фото на своїй обкладинці (Фото 1). На той час ученому виповнилось 86 років.[1 – 3] Від початку нападу росії на нашу державу, Гуров Євген Петрович категорично відмовлявся виїжджати з України, незважаючи на численні запрошення колег-науковців. Його близькі і друзі жартівливо називали його «лук'янівський абориген». Євген Петрович продовжував працювати вдома, готуючи до публікації нове відкриття: температура при утворенні метеоритного кратеру може перевищувати 6 000 градусів. Це було встановлено при визначенні у зразках із території метеоритного кратеру Садбері сферул молібдену (температура плавлення молібдену – 6000⁰ С). Така висока температура не може спостерігатись на Землі за будь-яких геологічних природних перетвореннях. Цю роботу, яка увійде до скарбниці світової науки будуть завершувати вже колеги Євгена Петровича.

Ворог, який розпочав війну 24 лютого 2022 р. в Україні викликав у Євгена Петровича ненависть і лють. Він не міг спокійно сприймати знущання над українцями, бомбардування України, рідного Харкова. Незадовго до смерті Євген Петрович говорив: «Я ніколи не думав, що доживу до ще однієї війни». На жаль, Гурова Євгена Петровича не стало у липні 2022 р. Він не дожив до нашої перемоги, до звільнення України, рідної Харківщини. Але будемо

публікував одне із отриманих Гуровим Є.П. фото на своїй обкладинці (Фото 1). На той час ученому виповнилось 86 років.[1 – 3] Від початку нападу росії на нашу державу, Гуров Євген Петрович категорично відмовлявся виїжджати з України, незважаючи на численні запрошення колег-науковців. Його близькі і друзі жартівливо називали його «лук'янівський абориген». Євген Петрович

сподіватися, що інші українські вчені-геологи продовжать славетні традиції, започатковані справжнім науковцем Євгеном Петровичем Гуровим.

ЛІТЕРАТУРА

1. Carbon-rich microfossils preserved in the Proterozoic crater-filling breccias of the Sudbury impact structure, Canada Yevgeniy P. Gurov, Bevan M. French, Vitaliy V. Permiakov. *Meteoritics and Planetary Science*, 2020, 55(12), pp. 2727–2740, <https://doi.org/10.1111/maps.13601>.
2. Remnants of paleoflora in impact melt rocks of the El'gygytgyn crater (Chukotka, Russia) [Gurov, E.P.](#), [Permiakov, V.V.](#), [Koeberl, C.](#) *Meteoritics and Planetary Science*, 2019, 54(10), pp. 2532–2540. <https://doi.org/10.1111/maps.13241>.
3. Kamenetsk—A new impact structure in the Ukrainian Shield. Gurov, E., Nikolaenko, N., Shevchuk, H., Yamnichenko, A. *Meteoritics and Planetary Science* this link is disabled, 2017, 52(12), pp. 2461–2469. <https://doi.org/10.1111/maps.12951>.